

Nr 244.

Av fru Carlqvist m. fl., om anslag till fickpengar åt elever vid blind- och dövsolor.

Vi lever i ett samhälle, där penninghushållningen sedan långt tillbaka ersatt naturhushållningen och där det hör till de viktigaste sociala funktionerna att kunna handskas med pengar. Förmågan att bedöma pengars värde och anpassa inkomster och utgifter efter varandra får dock ingen till skänks. Till den unga människans ekonomiska fostran bidrar i normala fall både skola och hem. Ett undantag utgör den ungdom, som växer upp på anstalt. Den blir berövad de nyttiga erfarenheter av vad det kostar att leva, som familjelivet automatiskt ger. Den har inga föräldrar i närheten, som diskuterar hushållspengarnas odrygghet, dagens prisläge, vad man har råd eller inte råd att köpa. På anstalten ges i sin tur små tillfällen att reflektera över levnadskostnaderna. Det mesta tages ur förråd, och ingen talar om för en vetgirig elev vad matportionen kostar. Hans eller hennes möjligheter att göra egna inköp är därtill starkt begränsade, inte blott emedan internatlivet fjärmar vederbörande från affärsator och handelsbodas utan även emedan eleven i regel har lite eller alls inga pengar att röra sig med.

På de flesta anstalter förekommer visserligen i någon form vad man tidigare allmänt kallade »flitpengar». I namnet ligger en anvisning om att dessa pengar får utdelas efter moraliska bedömningsgrunder — flitpengar kan indragas för den som inte är flitig eller inte visar tillräckligt gott uppförande. Vidsynta människor i anstaltsledningarna har reagerat mot detta. De inser, att ofrihetskänslan på anstalten måste bli plågsamt accentuerad för dem som alldeles saknar pengar till smärre personliga utgifter. De menar vidare, att varje individ, som skall uppfostras på anstalt med sikte på en infogning som vuxen i det normala samhällslivet, bör ha rätt till regelbundna fickpengar för oundgängliga privata behov för att lära sig något om pengars värde. Därtill bör fickpengarna inte sammankopplas med elevens välförhållande till lärare och vårdpersonal. Begreppet flitpengar håller också på att undanträngas mer och mer av begreppet fickpengar.

Emellertid har anstalterna oftast mycket magra kassor för utbetalning av flit- eller fickpengar. På Tomtebodas blindinstitut betalas till eleverna fem gånger om året ett grundbelopp av 4 kronor. De behov, som kan tillfredsställas på 20 kronor om året, får med nuvarande penningvärde inte

vara stora. I fall då en elev klagar över att han är totalt utan pengar försöker rektor skrapa ihop lite extra. Vid vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte i Lund får de elever (över 16 år), som erhåller blindpension, 6 kronor i månaden att själva förfoga över jämte ytterligare 10 kronor i månaden inestående hos rektor att användas efter samråd med denne. Vid dövskolan i Vänersborg får fortsättningsskoleleverna, som befinner sig i de övre tonåren eller är äldre, av statsmedel högst 15 kronor i månaden i fickpengar. Rektor försöker tigga kommunerna om tillskott. Dessa upplysningar, som undertecknade inhämtat vid besök på ifrågavarande anstalter, redovisas här endast som bakgrund till det yrkande som kommer att ställas nedan. I statsverkspropositionens åttonde huvudtitel (punkterna 55 och 64) har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ansett sig böra avvisa skolöverstyrelsens framställning om medelsanvisning till fickpengar åt eleverna vid blind- och dövskolorna. För blindskolornas vidkommande har skolöverstyrelsen således i sina riksdagspetita uppfört som ny anslagspost 5 300 kronor, att användas till fickpengar åt eleverna. Som norm för utbetalandet av dessa fickpengar föreslår överstyrelsen, att fortsättningsskoleleverna måtte erhålla 15 kronor per månad och eleverna vid Tomtebodainstitutet 1 krona per vecka, om de fyllt 10 år, och 50 öre per vecka, om de är under 10 år. För fickpengar till dövskolorna efter samma storleksgrunder har skolöverstyrelsen hemställt om en ökning av hittillsvarande anslag med 27 000 kronor.

Dessa rimliga anslagsyrkanden har nu departementschefen inte ansett sig kunna tillstyrka. Ändå är de inkomster till anstalterna, som inflyter genom elevernas eget arbete, mer än nog för att täcka utgifterna för fickpengar: mot det äskade fickpenningens anslaget på 5 300 kronor till blindskolorna kan uppställas en inkomstpost på 18 000 kronor som härrör från försäljning av blindas slöjdalster. Försålda produkter vid dövskolorna inbringa vidare över 64 000 kronor. Det borde vara naturligt att försöka kompensera de av sitt lyte svårt handikapade eleverna för ett arbete, som utförs i anstaltslivets ofrånkomliga tristess, genom att bevilja dem en blygsam fickpenning och medge dem en del trivselanordningar därutöver.

I den detaljerade budgetplan för de olika skolorna, som finnes intagen i statsverkspropositionen, är anslagen efter alla prutningar så snävt beräknade, att diversemarginalen är obefintlig. Under besök på dessa och andra anstalter har undertecknade funnit det vara en stor brist att anstalterna saknar diverseanslag för sådana småting, som kan göra vardagen ljusare för de intagna och för vilka de knappa bespisingns- och beklädnadsanslagen inte kan tagas i anspråk — en liten festlighet eller utflykt, några nya lek- eller hobbygrejor då och då, en födelsedagsuppvaktning för den som fyller år och liknande. Dylika behov borde enligt vår mening legitimeras under en särskild anslagsrubrik — en »trivselkassa» eller ett

diverseanslag — i anstaltens budget. Med hänsyn till att varken de anstalter, vilkas fickpenningsbehov uppkallat till denna motion, eller deras tillsynsmyndighet skolöverstyrelsen kommit på tanken att våga begära av Kungl. Maj:t och riksdagen ett obundet anslag — om aldrig så litet — för trivselbefrämjande anordningar av diversetyp, har vi ansett, att det inte finnes utsikt att vinna riksdagens gehör för en hemställan om dylikt anslag detta år, och avstår därmed från en formlig framställning f. n. Motionärerna hoppas emellertid, att anstalterna skall själva ta initiativ till att frågan om anslag till trivselkassor kommer upp till behandling vid nästa års riksdag.

Med åberopande av det ovan anförda hemställer undertecknade,
att riksdagen måtte bevilja de av skolöverstyrelsen i dess riksdagspetita begärda anslagen till fickpengar åt elever vid blind- och dövskolorna.

Stockholm den 27 januari 1953.

Ingeborg Carlqvist.

Anna Sjöström-Bengtsson. Ulla Lindström.

Annie Wallentheim.